

POSTANOWIENIE

Dnia 25 stycznia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Żmij (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Mirosław Sadowski

Agata Pawlak (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z wniosku M. w likwidacji z siedzibą w R. (Księstwo Lichtenstein)
z udziałem D. B. i K. B.

o wpis w księdze wieczystej nr [...] hipoteki przymusowej łącznej kaucyjnej
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w
dniu 25 stycznia 2023 r.,

na skutek skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od
orzeczenia referendarza sądowego Sądu Rejonowego w Kołobrzegu z 6 marca
2017 r., Dz. Kw. 496/17,

- 1. odrzuca skargę;**
- 2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania
przed Sądem Najwyższym wywołane wniesioną skargą
nadzwyczajną.**

UZASADNIENIE

Prawomocnym wpisem referendarza sądowego Sądu Rejonowego w
Kołobrzegu z 6 marca 2017 r., Dz. Kw. 496/17 w księdze wieczystej nr [...] dokonano wpisu hipoteki przymusowej łącznej kaucyjnej w kwocie 27 958 907,50 zł na rzecz M. z siedzibą w R., Księstwo Liechtenstein.

Prokurator Generalny skargą nadzwyczajną z 4 marca 2021 r. zaskarżył
orzeczenie referendarza sądowego Sądu Rejonowego w Kołobrzegu z 6 marca
2017 r., Dz. Kw. 496/17 w całości, zarzucając:

1. naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 486 ze zm.), a mianowicie:

- zasady prawa do własności i praw majątkowych oraz równej dla wszystkich ochrony tych praw, wyrażonej w art. 64 ust. 1, 2, 3 i art. 21 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, przez wydanie orzeczenia skutkującego uprawomocnieniem się wpisu hipoteki łącznej, na podstawie art. 76 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn. Dz.U. 2019, poz. 2204) – zwanej dalej: „u.k.w.h.”, w księdze wieczystej nieruchomości lokalowej nr [...], co do której prawo własności powstało z mocy art. 17¹⁸ ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (tekst jedn. Dz.U. 2020, poz. 1465) – dalej: „u.s.m.”, a przez to pozbawienie ochrony, powstałego w oparciu o przepis art. 17¹⁸ ust. 1 u.s.m. prawa, służącego zaspokojeniu podstawowych potrzeb życiowych i jednocześnie niekorzystne ukształtowanie sytuacji prawnej uprawnionych pierwotnie ze spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu jak też kolejnych nabywców prawa własności (powstałego w wyniku przekształcenia na podstawie art. 17¹⁸ ust. 1 u.s.m.), tylko z tego powodu, że nabywcą w toku postępowania upadłościowego budynku spółdzielni był podmiot niebędący spółdzielnią mieszkaniową;
- zasady zaufania do państwa i jego organów oraz zasady bezpieczeństwa prawnego i sprawiedliwości społecznej, w tym ochrony praw słuszenie nabytych, wynikającej z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasady równości wobec prawa wynikającej z art. 32 Konstytucji – poprzez wydanie orzeczenia skutkującego uprawomocnieniem się wpisu w księdze wieczystej lokalowej nr [...], hipoteki przymusowej łącznej kaucyjnej, co doprowadziło do powstania odpowiedzialności wobec wierzyciela spółdzielni za jej zobowiązania, sprzecznie z treścią przepisu art. 19 § 3 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo Spółdzielcze (tekst jedn. Dz.U. 2020, poz. 275) – dalej: „Pr. sp.” i w konsekwencji spowodowanie, że sytuacja prawna i majątkowa nabywcy lokalu, co do którego pierwotnie przysługiwało spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu, stała się nieporównanie gorsza w stosunku do innych osób/podmiotów, które dysponują spółdzielczym własnościowym prawem do lokalu nie ponosząc tego rodzaju odpowiedzialności;

- zasady legalizmu określonej w art. 7 Konstytucji zobowiązującej organy władzy publicznej do działania na podstawie i w granicach prawa oraz prawa do Sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy określonego w art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej poprzez nieuwzględnienie treści przepisów art. 11, art. 12 ust. 1, art. 24¹ ust. 2 oraz art. 249 § 1 k.c. i doprowadzenie do ujawnienia hipoteki w księdze wieczystej nr [...] prowadzonej dla lokalu 709, w związku z przekształceniem się spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu w odrębną własność na podstawie art. 17¹⁸ u.s.m. pomimo tego, że wskazana hipoteka przed przekształceniem nie obciążała spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu;

2. naruszenie w sposób rażący prawa, tj.:

- art. 17¹⁸ ust. 1 u.s.m. przez błędną wykładnię, a w konsekwencji art. 76 ust. 1 u.k.w.h. przez niezasadne zastosowanie w niniejszej sprawie i przyjęcie, że w wyniku sprzedaży w postępowaniu upadłościowym przedsiębiorstwa upadłej spółdzielni obejmującego również budynek spółdzielczy, na rzecz podmiotu niebędącego spółdzielnią, obciążająca budynek hipoteka obciąża również, na zasadzie art. 76 ust. 1 u.k.w.h., prawa odrębne własności lokali, które powstały z mocy art. 17¹⁸ ust. 1 u.s.m., co miało istotny wpływ na treść orzeczenia, bowiem skutkowało dokonaniem przez referendarza sądowego Sądu Rejonowego w Kołobrzegu w dniu 6 marca 2017 r., Dz. Kw. 496/17 wpisu hipoteki łącznej, obciążającej uprzednio budynek spółdzielczy, w księdze wieczystej nieruchomości lokalowej uczestników, co do której prawo odrębnej własności powstało pierwotnie z mocy art. 17¹⁸ ust. 1 u.s.m., podczas gdy prawidłowa wykładnia ww. przepisów i ustalenie braku podstaw do stosowania art. 76 ust. 1 u.k.w.h. skutkować winna oddaleniem wniosku o wpis hipoteki łącznej;

- art. 24¹ ust. 2, art. 11 i 12 ust. 1 u.k.w.h. oraz art. 249 § 1 k.c., poprzez nieuwzględnienie ich treści i wydanie przez referendarza sądowego Sądu Rejonowego w Kołobrzegu orzeczenia z 6 marca 2017 r., Dz. Kw. 496/17 w przedmiocie wpisu w księdze wieczystej nr [...] hipoteki przymusowej łącznej kaucyjnej, w sytuacji gdy nie doszło do skutecznego obciążenia hipotecznego spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu, dla którego prowadzona jest wskazana księga wieczysta nr [...], co wykluczało wpisanie hipoteki w związku z przekształceniem spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu w odrębną

własność, a zatem nowo powstałe prawo odrębnej własności powinno być tak obciążone jak dotychczasowe prawa spółdzielcze, a nie jak prawo własności całej nieruchomości;

- art. 19 § 3 Pr. sp. poprzez jego nieuwzględnienie przy wydaniu przez referendarza sądowego Sądu Rejonowego w Kołobrzegu orzeczenia z 6 marca 2017 r., Dz. Kw. 496/17, o wpisie hipoteki przymusowej łącznej kaucyjnej na kwotę 27 958 907,50 zł w księdze wieczystej nr [...], co w konsekwencji spowodowało powstanie po stronie uczestnika odpowiedzialności za zobowiązania spółdzielni wobec jej wierzyciela, sprzecznie z przywołaną normą;

- art. 94 u.k.w.h. poprzez jego niezastosowanie i uznanie, że hipoteka przymusowa łączna kaucyjna istnieje nadal, w sytuacji wygaśnięcia wierzytelności zabezpieczonej hipoteką na skutek likwidacji dłużnika (upadłej spółdzielni) wobec zakończenia postępowania upadłościowego i wykreślenie go z Krajowego Rejestru Sądowego.

W oparciu o powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia referendarza sądowego Sądu Rejonowego w Kołobrzegu z 6 marca 2017 r., Dz. Kw. 496/17 w przedmiocie wpisu w dziale IV księgi wieczystej nr [...] hipoteki przymusowej łącznej kaucyjnej w kwocie 27 958 907,50 zł na rzecz M. z siedzibą w R., Księstwo Liechtenstein oraz oddalenie wniosku o wpis hipoteki.

Uczestnicy postępowania w odpowiedzi na skargę nadzwyczajną z 26 kwietnia 2021 r. w całości podzielili argumentację przedstawioną w skardze nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego, uznając za zasadne wszystkie podniesione tam zarzuty oraz wnieśli o uwzględnienie skargi nadzwyczajnej, uchylenie zaskarżonego orzeczenia i oddalenie wniosku o wpis hipoteki.

Wnioskodawca w odpowiedzi na skargę nadzwyczajną z 20 sierpnia 2021 r. wniósł o oddalenie w całości skargi nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego od prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w Kołobrzegu z 6 marca 2017 r., Dz. Kw. 496/17 oraz o zasądzenie od skarżącego i uczestników solidarnie na rzecz wnioskodawcy kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu skargowym, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nadzwyczajna podlegała odrzuceniu.

Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 154 ze zm., dalej: „u.s.n.”) w art. 89 i następnych, wprowadziła oraz uregulowała nowy, nadzwyczajny środek zaskarżenia, mający zapewnić zgodność z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Zgodnie z art. 95 pkt 1 u.s.n. w zakresie nieuregulowanym przepisami ustawy do skargi nadzwyczajnej, w tym postępowania w sprawie tej skargi, stosuje się w zakresie spraw cywilnych – przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego dotyczące skargi kasacyjnej, z wyłączeniem art. 398⁴ § 2 oraz art. 398⁹ k.p.c.

Przepisy ustawy o Sądzie Najwyższym nie regulują warunków formalnych skargi nadzwyczajnej, dlatego też należy zastosować w tym zakresie regulacje zawarte w Kodeksie postępowania cywilnego.

Zgodnie z art. 398⁴ § 1 k.p.c. do elementów konstrukcyjnych skargi kasacyjnej (a zatem także skargi nadzwyczajnej) należy m.in. oznaczenie orzeczenia, od którego jest wniesiona, ze wskazaniem czy jest ono zaskarżone w całości czy w części (pkt 1), a także sformułowanie wniosku o uchylenie lub uchylenie i zmianę orzeczenia z oznaczeniem zakresu żądanego uchylenia i zmiany (pkt 3).

W poddanej pod rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego skardze nadzwyczajnej po pierwsze zabrakło należytego oznaczenia zaskarżonego orzeczenia. Orzeczenie referendarza sądowego może przybrać formę postanowienia lub wpisu, tymczasem w skardze nadzwyczajnej Prokurator Generalny oznaczając zaskarżone orzeczenie nie wskazał, czy zaskarża wpis, czy też postanowienie, posługując się ogólnym wyrażeniem „prawomocne orzeczenie”. Po drugie skarżący we wnioskach skargi nie wskazał, czy domaga się uchylenia orzeczenia w całości czy też w części, co jest wadą skargi nadzwyczajnej samą w sobie, jak również nie pozwala na jednoznaczne stwierdzenie, czy zakres zaskarżenia koresponduje z wnioskami skargi. Po trzecie, wbrew wymogom z art. 398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c.

Prokurator Generalny nie zawarł wniosku o zmianę orzeczenia, wskazując jedynie sposób zmiany, co w istocie jest jedynie oznaczeniem zakresu zmiany.

Oznaczenie zaskarżonego orzeczenia, jak również określenie zakresu zaskarżenia i wniosków skargi nadzwyczajnej powinno być bardzo precyzyjne i nie może budzić wątpliwości, bowiem wyznacza ono granice zaskarżenia i wraz z podstawami kształtuje zakres rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). Skarga nadzwyczajna, podobnie jak skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana, aby nie stwarzała żadnych wątpliwości interpretacyjnych, a zakres zaskarżenia i jego wnioski nie mogą być określane przez Sąd Najwyższy na podstawie wykładni użytych przez skarżącego sformułowań. Znaczenie tych wymagań i bezwzględny obowiązek precyzji w oznaczaniu zakresu zaskarżenia i wniosków skargi powoduje, że braki skargi w tym zakresie nie podlegają usunięciu w ramach procedury naprawczej stosowanej przy usuwaniu braków formalnych (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 3 czerwca 2016 r., IV CSK 796/15; z 24 czerwca 2021 r., III CSK 134/20; z 21 września 2022 r., I NSNc 531/21).

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 95 pkt 1 u.s.n. w zw. z art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w odrzucił skargę nadzwyczajną.

O wzajemnym zniesieniu kosztów postępowania wywołanego wniesioną skargą nadzwyczajną Sąd Najwyższy orzekł na podstawie z art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., zgodnie z którym w razie wniesienia skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich lub Rzecznika Praw Dziecka koszty procesu w postępowaniu kasacyjnym podlegają wzajemnemu zniesieniu. Powołany przepis z mocy art. 95 pkt 1 u.s.n. stosuje się również do postępowania w sprawie skargi nadzwyczajnej.